Konstitutionsutskottets betänkande 1976/77:34

med anledning av motion om statligt stöd till miljögrupper

Motionen

I motionen 1976/77:574 av fru Hambraeus m. fl. (c) hemställs att "riksdagen hos regeringen begär skyndsam utredning och förslag om formerna för statligt stöd till miljögrupper m. fl. fria grupper i enlighet med vad som anförts i motionen".

I motionen framhålls att planering och beredskap "inför den djupgående förändring som vårt samhälle behöver för att bli globalt medmänskligt och ekologiskt ansvarigt borde sysselsätta oss alla". Förändringarna måste komma genom beslut i de politiska instanserna, men det är enligt motionen inte troligt att förändringens alla delar kan utarbetas genom statliga utredningar eller på andra etablerade sätt. Nya grupper måste få tillfälle att pröva idéer, få tid och pengar att delta i utformningen av de konkreta handlingsalternativen på olika samhällsnivåer. Enligt motionen finns redan i dag sådana grupper, t. ex. miljögrupper, fackklubbar, byalag. Dessa grupper har en viktig bevakningsfunktion: att kritisera olika projekt som etablerade organ driver igenom.

För att denna kritik skall bli väl underbyggd behövs resurser för att t. ex. utarbeta alternativa förslag till lösningar på olika konkreta samhällsproblem. Motionärerna föreslår därför att formerna för stöd till miljögrupper m. fl. fria grupper skyndsamt utreds.

Några uppgifter i anslutning till motionen

Kommunalt stöd till miljögrupper

Nu gällande kommunala kompetensbestämmelser torde inte utgöra något hinder mot att kommuner ger ekonomiskt stöd till miljögrupper och andra fria grupper, under förutsättning av att det sker på samma villkor som gäller för stöd till föreningslivet i övrigt. Något rättsfall där lagligheten av stöd till dessa grupper prövats har dock inte förekommit.

Från Svenska kommunförbundet har upplysts att endast ett fåtal fall är kända där kommun givit ekonomiskt stöd till grupper av detta slag.

Sekretariatet för framtidsstudier

I februari 1973 inrättades sekretariatet för framtidsstudier med uppgift att leda verksamheten på framtidsstudieområdet. Sedan oktober 1975 är sekre-

tariatet en kommitté inom utbildningsdepartementets område (U 1975:17) och har en parlamentariskt sammansatt styrelse.

I anslagsframställning för budgetåret 1977/78 har sekretariatet framfört tanken på direkta, stödjande åtgärder till s. k. autonoma framtidsstudier. Med autonoma framtidsstudier menas enligt sekretariatet sådana framtidsstudier som utförs fristående från "ekonomiska och politiska maktcentra" och som dessutom har en eller flera av följande egenskaper:

a) anknyter till en folkrörelse eller annan grupp och dess specifika idéer och synsätt,

b) tjänar som komplement, alternativ eller motvikt till något "etablerat" långsiktstänkande inom stat eller näringsliv (alternativa framtidsstudier, motutredningar),

c) utförs av författare, konstnärer eller andra kulturarbetare och därigenom tillför debatten nya erfarenheter eller ett annorlunda formspråk.

Styrelsen begärde att få tillkalla en särskild expert vars uppgift skulle vara att utreda dels möjligheter och intresse av autonoma framtidsstudier, dels hur stödet skulle kunna organiseras. Detta borde enligt styrelsen ske i samarbete med Delegationen för folkrörelseforskning. Styrelsen anmälde ett medelsbehov av 200 000 kr. för autonoma framtidsstudier.

I budgetpropositionen (prop. 1976/77:100 bilaga 12 E 18) föreslår föredragande statsrådet att riksdagen anvisar ett reservationsanslag av 3,4 milj. kr. till framtidsstudier under budgetåret 1977/78. Enligt statsrådets bedömning bör inom denna ram rymmas också ett fortsatt stöd till s. k. autonoma framtidsstudier.

Propositionen har i denna del hänvisats till utbildningsutskottet.

Framtidsstudier inom folkrörelserna

Riksdagen beslöt våren 1975 att anvisa särskilda medel för folkrörelseforskning (prop. 1975:1, bilaga 10, s. 266, UbU 1975:9). Medel för detta ändamål utgår även under innevarande budgetår. Beslut om dispositionen av dessa medel fattas av en särskild delegation med företrädare för bl. a. folkrörelsernas samarbetsorganisationer. Delegationens uppgift är att stödja forskning rörande folkrörelsernas idéer och verksamhet med inriktning på den framtida utvecklingen. Stödet skall i första hand utgå till forskning som initierats av folkrörelserna själva.

Enligt vad som erfarits pågår f. n. inom flera folkrörelser framtidsinriktade studieprojekt. Ett exempel på ett sådant, nyligen avslutat projekt är "Idé på sikt", vars huvudmän varit Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet, Frikyrkliga studieförbundet och försäkringsbolaget Ansvar. Inom projektet har utarbetats elva skrifter. I den avslutande volymen "1995 är nära" (Stockholm 1976) är syftet att "skissera ett antal tänkbara framtider och diskutera dem från den gemensamma utgångspunkten vad de kan innebära för demokratins och idérörelsernas öde" (s. 7).

Utskottet

I motionen 574 föreslås att frågan om statligt stöd till miljögrupper och andra liknande grupper utreds. Motionärerna pekar särskilt på dessa gruppers behov av ekonomiska resurser för att kunna utveckla alternativa lösningar på långsiktiga samhällsproblem.

Under det senaste decenniet har frågan om samhällsutvecklingen på längre sikt varit föremål för en omfattande debatt. Denna har förts såväl inom de politiska partierna som inom andra folkrörelser. Som framhålls i motionen har också viktiga bidrag till denna diskussion lämnats av grupper som står utanför dessa organisationer.

Från statsmakternas sida har vissa initiativ tagits för att fånga upp och utveckla intresset för framtidsfrågorna. Främst bör här nämnas sekretariatet för framtidsstudier, som har till uppgift att leda verksamhet på detta område. Av särskilt intresse i sammanhanget är de idéer om s. k. autonoma framtidsstudier, som utvecklats inom sekretariatet. Härmed avser sekretariatet sådana studier som utförs fristående från "ekonomiska och politiska maktcentra".

Liksom inom folkrörelserna bedrivs det i många fall inom miljögrupper och andra liknande, "fria" grupper en värdefull verksamhet med bl. a. utredningsarbete. I viss omfattning utgår redan i dag ekonomiskt stöd till dessa grupper. Med hänvisning till de begränsade erfarenheter som hittills föreligger i fråga om gruppernas verksamhet avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1976/77:574.

Stockholm den 15 mars 1977

På konstitutionsutskottets vägnar
KARL BOO

Närvarande: herrar Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Björck i Nässjö (m), Mossberg (s), Fiskesjö (c), Svensson i Eskilstuna (s), Nordin (c), Karlsson i Malung (s), Schött (m), Gustafsson i Ronneby (s), Kindbom (c), Nyquist (s), Eliasson (c), fru Cederqvist (s) och herr Tarschys (fp).

GOTAB 53485 Stockholm 1977